

Stockholm 2010-05-26

Ny utställning lyfter fram historiens kvinnor

I utställningen Sveriges Historia, som öppnar portarna den 29 maj, möter besökarna föremål och miljöer – och inte minst människor – där många av huvudpersonerna är kvinnor.

– Det blir en unik utställning, vår största satsning på 15 år, säger museets utställningschef Sophie Nyman. – En av de viktigaste utgångspunkterna i arbetet har varit att ge nya perspektiv på makt och maktutövande och att skildra även kvinnorna i historien. Traditionellt har männen – kungar, militärer och andra makthavare – tagit stor plats...

Nedan beskrivs några av de ”kvinnliga” nedslagen i utställningens levnadsöden och avgörande skeenden för varje århundrade:

I och med kristendomens intåg förändrades kvinnans roll och synen på henne. ”Kvinnan tige i församlingen”, det välkända bibelcitatet från aposteln Paulus första brev till Korinthierna, blir krass verklighet redan från 1100-talet. Å andra sidan begåvas kvinnan enligt kristen uppfattning med en själ och möjlighet att nå himmelriket. I den gamla asatron var det endast stridande män som kunde komma till Valhall.

I 1200-talets överklass var det riddaridealen som gällde. Kvinnor skulle vara givmilda, underdåniga och lydiga, medan män som var tappra, fromma och av ädel börd var förebilder. Men de höviska idealen hade en ohövisk baksida i form av förtryck och våld mot kvinnor... Längre ned på samhällsstegen levde de egendomslösa tillsammans som ogifta i en medeltida variant på samboskap.

När drottning Margareta i slutet av 1300-talet skapar Kalmarunionen mellan Sverige, Danmark och Norge, blir hon en av den svenska historiens mäktigaste kvinnor, alla kategorier. Hon hade den verkliga makten i Norden ända fram till sin död 1412, och stärkte den kungliga centralmakten. Drottningens namn, samekvinnan Margareta, var djupt troende och ville missionera bland sitt folk. Hon reste över hela landet, bland annat till Malmö, Vadstena och Uppsala, och lyckades övertyga unionsdrottningen om att stödja missionen i norr.

I spåren av 1500-talets reformation förändrades livet för mängder av människor. En av dem som drabbades tydligast var abbedissan i Klara kloster i Stockholm, Anna Reinholdsdotter Leuhusen. Hon stöttade danske kung Kristian II i konflikten med Gustav Vasa. Trots att hon var på den förlorande sidan tycks hon ha klarat sig väl och ägde några år senare fastigheter i Stockholm.

1650 kröntes Gustav II Adolfs dotter Kristina till ”kung över Svea och Göta landen”. Jo, faktiskt till kung, uppfostrad som hon var till regent, på många sätt liktydigt med en uppfostran till man. Men fyra år senare abdikerade hon och lämnade över kungamakten till sin kusin Karl Gustav. Senare hälften av 1600-talet är också häxprocessernas årtionden. Guds och människans värld ställdes mot kvinnornas – och Satans. Fler än 300 kvinnor dödades. Många av dem utsattes för tortyr för att de skulle erkänna häxerierna.

Från 1700-talet hämtar vi den udda historien om Ulrika Eleonora Stålhammar. 25 år gammal klädde hon ut sig till man, och tog 1708 värvning vid artilleriet i Kalmar. Hon gifte sig med Maria Lönman och de levde tillsammans i flera år. Kanske var hon homosexuell, kanske ville hon ta makten över sitt liv och inte bli bortgift.

1748 blev grevinnan och vetenskapskvinnan Eva de la Gardie första ickeman att väljas in i Kungliga Vetenskapsakademien, nio år efter att den grundats. Hon uppfann en metod att göra brännvin av potatis. Det resulterade i ett aldrig tidigare skådat superi. Men å andra sidan blev det mer säd över till brödbak, när den inte användes till sprit.

1800-talet inleds med att ”borgerlighetens feminist”, Fredrika Bremer, föds 1801. Hon var en av de första som i sitt författarskap drev frågor om kvinnors rättigheter. Hennes tankar om könsneutral universitetsutbildning, jämställdhet på arbetsmarknaden och daghem blev så småningom verklighet.

Under 1900-talet kom jämställdhetsreformerna slag i slag. 1921 blev gifta kvinnor myndiga vid 21 års ålder, 1935 infördes lika folkpension för män och kvinnor, 1953 fick yrkesarbetande mammor rätt till tre månaders ledighet vid barnafödande... Folkhemmet etablerades som begrepp. Men det hade en baksida. Till exempel steriliserades mer än 60 000 människor i Sverige mellan 1935 och 1975 – den övervägande delen kvinnor. Psykisk sjukdom, fattigdom eller ”allmän olämplighet” var skäl nog för ingreppet.

1900-talsprofiler som syns i utställningen är till exempel Elise Ottesen-Jensen, initiativtagare till och ordförande i RFSU (Riksförbundet för sexuell upplysning), Alva Myrdal, politiker, diplomat och mottagare av Nobels fredspris 1982, samt journalisten och krigskorrespondenten Bang, Barbro Alving.

Dessa människor och händelser är en liten del av allt det som möter besökaren i utställningen Sveriges Historia – på Historiska museet från den 29 maj.

Pressbilder finns att ladda ner på www.historiska.se/pressmeddelanden

Kontaktpersoner

Pressansvarig:

Ulrika Mannberg, tel. 08-519 557 31, mobil 070-601 45 07, e-post ulrika.mannberg@historiska.se

Utställningsproducent Sveriges Historia:

Lena Hejll, tel. 08-519 557 32, mobil 0733-478 878, e-post lena.hejll@historiska.se

Chef för enheten för utställningar och lärande:

Sophie Nyman, tel. 08 5195 57 23, mobil 0707 12 80 70, e-post sophie.nyman@historiska.se

Fakta om Sveriges Historia

*Den 29 maj öppnar utställningen **Sveriges Historia** på Historiska museet i Stockholm. Det är tusen år av Sveriges historia som den aldrig visats förr – från medeltiden fram till i dag.*

Utställningen ger nya perspektiv på människors makt och maktutövande, lyfter fram kvinnors inflytande och berättar om minoritetsgruppers villkor samt mycket, mycket mer. Sveriges Historia tar sitt avstamp i 1000-talet och genom hela utställningen löper en tidslinje där kungar, drottningar och andra personer med makt, inflytande och nya tankar möter besökaren. Samtidigt bjuder utställningen även på andra mer okända berättelser om människor, föremål och miljöer som på olika sätt format Sverige.

Sveriges Historia är ett samarbete mellan Historiska museet, Norstedts förlag och TV4-Gruppen. Norstedts ger ut bokverket Sveriges Historia i åtta band och TV4 visar en TV-serie med samma namn under våren 2010 och våren 2011. Programledare för serien är Martin Timell och professor Dick Harrison, som också är huvudredaktör för bokverket.